

۲۰۱۰/۲/۱۵

میهن فدا محشور

اجمل خټک

اسطوره ی مبارزه ، هنر و ادبیات و وطن پرستی

چی نشه داستبداد لری په سر کی
چه خمدکور ازغی ته کاره گوری

ماته بودی که مغول دی که افغان
ویمه اور شی دهغه پر گلستان

منم چه دا دټولو اکانو دنیا
منم چه دا دخوغټانو ډلی
د ازادئ ولسی بدی گنی
ولی په دی غیرت خاوره کی
په دی همه جرات خاوره کی

چرته تاوده وینه به نه بی چه ووری ؟

چرته کی سره وینه به نه بی چی ووری ؟

زه د وطن شهیدانو وینه ، یو ارمانی غوندی فریاد کومه

اجمل خټک

داستبداد او استعما، نه پخلا کیدونکی دښمن

تعداد صفحات: ۱ از 5

افغان جرمن آنلاين شما را صمیمانه به همکاری دعوت می نماید. لطفاً به آدرس ذیل با ما تماس بگیرید maqalat@afghan-german.de
نوت: مسئولیت املائی و انشایی نوشته ها به دوش خود نویسنده میباشد، خواهشمندیم مطلب خود را بعد از غور کامل بما ارسال بدارید.

ملګرو تش په لوګیدو او نه شو   ځی چه لمبه شو دا خپل ځان و سیزو
د نوی گل د خصمانی دپاره   دا زور خو رلی گلستان و سیزو

کله چی د روان لمریز پیری په څلورنتمو کلونوکی دپوهنځی محصل وم
سلطنتی او فیوډالی ضد مبارزی دځوانانولویه مشغولا وه نویه مظاهرو او میتنگونو کی انقلابی شعرونه تل لوستل
کیدل چی داجمل ختیک صایب شعرونه ستر ځای اوی شمیره مینه وال درلودل، ځکه نو په دغه وخت کی ځما ستر
ارمان د((غیرت چغه))نومی شعری ټولګه، لزل او د اجمل صایب سره لیدل او غږیدل وو. کله چی دپنځمی لسیزی په
پیل کی اجمل صایب کابل ته راغی، یو ارمان می دهماغه کال دسنبلې دمیاشتی په نهمه دپښتونستان په ورځ ترسره
شو.

په دغه ورځ مونږ ټول په داسی حال کی چی د پښتنو ستر مشر پاجا خان، دهغه ځوی ولی خان او اجمل ختیک هم له
مونږ سره وول په پلی توګه د پښتونستان له میدان نه تر سندیومه پوری دیوی مظاهری په بڼه لارو. دلاری په اورډو
کی څه په پرله پسې توګه اجمل صایب سره غږیدم او پوښتنی می ځنی کولی او په هغه ورځ دومره خوشحاله ووم لکه
چی څوک ټوله نړی را بخښلی وی

کله چی په سندیوم کی پاجا خان دوینا لپاره جګ شو نو تر د بیره وخته پوری د خلکو بوغا ری او شعارونه دومره
زور واخیست چی اجمل صایب جګ شو او خلکو ته یی وویل: ورونو! ((دومره د پر لاسونه مه پرقوی او شعارونه
مه ورکوی د هغه پر ځای دبابا خبرو ته غور ونیسئ)).

دغی هیلی نه وروسته چوپه چوپتیا شوه او خلکو دبابا خبری په ځیر سره واوریدل.
په همدغو کلونو کی هر کال دوری په نهمه اجمل صایب برسیره پردی چه دپښتونستان دورځی مراسموکی گډون
کول ماښام دافغانستان راد یو نه مفصله وینا کوله، نوزه تل دغی ورځی ته منتظر وم چه د هغه په زړه پوری وینا
واورم. یوه شپه دخپلی وینا په پای کی یی دا په زړه پوری بیتونه واوروله:

چا وی چه څه الا بلا دی ووی   ما وی چه ښه صفا صفامی ووی
چه څه دی زړه غواری او اونه وایی   هسی تش لوت په دنیا څه له پایی؟

دغه بیتونه(دغیرت چغه) نومی کتاب په پای کی هم چاپ شوی دی.
دهغوکلونو په اورډو کی چی بره پښتونخواکی وو، دخپال ساتنه او پالنه یی هرچا کوله، زیات وخت به ولایاتو ته تګ
راتګ درلود. دمقام والا اوشتنمو خلکو په پرتله اوترو او اوپرو خلکو سره یی مینه ډیره وه.
دلته (دافغان ننگ) نه یوه بیلګه وړاندی کوم. (د ثور انقلاب او افغان ولس) کیسه گوټی تر سر لیک لاندی، لیکی:
(... د انقلاب ثور په نامه بدلون دافغانستان شاهی نظام خاتمه اوکړه ددی واقعی نه لبری و رځی پس مونږ د کابل نه
کندهار ته روان شو... دغزنی او قلات مینځ ته اورسیدو نو هلته دسرک غاری دکان کی لرتم شو. دکان څه و، دلرگو،
غنو، وښویو څپر غوندی وو، پکی یو سپین ریری ناست وو مخامخ ورته په یو لوبښی کی گزاری (نسوار) پراته وو.
... مونږ کښیاستو او اوبه مو وڅښلی ... دده نه مو تپوس اوکړو: ماما دلته انقلاب شویدی. ته خبر یی که نه؟ هغه
زر جواب راکړو، انقلاب منقلب بانندی دی نپوهیرم، دورانیان ورک شول او شکر دی غلجی راغلو، اوس به
افغانستان گل و گلزار شی)...

شار صفاته ورسیدو بیا تری شوی وو، دسرک غاری کی یو سپین ریری دکو کا کولا دکان لگولی وو هغه ته ودریدو
او بوتلونه تری وڅښل دلته ما دده نه تپوس اوکړو: ماما! وایی په کابل کی انقلاب شویدی، ستا څه خیال دی؟ هغه
غوصه شو او ویویل انقلاب پدر مری نه دی، آخره زمانه شوه، دغلجو پاچاهی راغله، مشرانو به ویل چه آخره
زمانه شی نو یو به دغلجو پاچاهی راشی، بل به دجال را شی (...)
دلته اجمل ختیک دا کنایه وړاندی کوی چی ثور بدلون مخ کی له وخته راغلی وو، او ان خلک وربا ندی خبر هم نه
وو.

په دغه داستان گوټی کی وروسته اجمل صایب د انقلاب دطرفدارانو نظریی بیانوی او په پای کی قضاوت خلکو ته
پریږدی.

نو دوستا نو، گرانو هیواد والواو د لوی افغانستان سترو خلکو!
مونږ او تاسونن

همدغه سترانسان له لاسه ورکړ، او دهغه ډویر پر تیرباندی ناست یو، کما په هاند د اجمل صایب تر ټولونه ښه درناوی دهغه پر پلونو پل ایښودل او دهغه افکار او اثار خپرول دی.

یه پښتنو! یه لیونو پښتنو!
یه تس نس شوو پرگنو پښتنو!
د سیالی وخت دی چی جرگه شو سره
دغه د ظلم زور جهان بدل کرو
راځئ په کور کی مرکه شو سره
دنیا بد لیری ورته خان بدل کرو

سال گذشته در همین شب و روز دوست دانشمند جناب زیارمل برایم تلفن کرد و گفت که از تار نمای اردوی بی بی سی خبر مرگ جناب اجمل ختک را شنیده است، ولی اضافه نمود که چون دقیق نشنیده است باید تدقیق صورت گیرد. با گذاشتن گوشی از ته دل آرزو کردم که این خبر درست نباشد، که درست هم نبود. و اما دریغ و درد که اینک پس از یکسال خبر مرگ جان گداز آن انسان والا را خودم خواندم و شنیدم.

من بار نخست در اواخر دهه چهارم سده جاری شمسی در مراسم روز پښتونستان، اجمل ختک را که هنوز پنجاه ساله نشده بود، دیده بودم. با شنیدن خبر کوچیدن ابدی آن جناب خواستم مراتب سوگواری و ابراز ارادت خود را به زبان پښتو بنگارم.

ولی برای اینکه همه، هم افغانهای فارسی زبان و هم پښتو زبانان ازین نوشته بهره مند شوند و پیرامون زندگی، هنر، کار و مبارزه اجمل صاحب بخوانند، آنرا بهر دو زبان مینگارم. درین نوشته خواهم کوشید تا برخی نوشته ها و اشعار ایشان را از پښتو به دری فارسی برگردان کنم.

زنده گینامه ی کوتاه : جناب اجمل ختک بروز پانزدهم سپتمبر سال ۱۹۲۵ زایشی یا ترسای (عیسوی) در دهکده آکورا ختک کوزپشتونخوا در یک خانواده تهیدست چشم بدنیا کشود و از همان کودکی با رنج و محنت و اما با مناعت زنده گی کرد. هنوز هفده ساله نشده بود که به مبارزه و سیاست رو آورد و به نهضت رهایی هندوستان و نهضت خدایی خدمتگاری برهبری پادشاه خان (شادروان خان عبد الغفار خان) پیوست. در آنزمان که هنوز نیم قاره در اسارت انگریز بود و هنوز پاکستانی وجود نداشت انگریزها و گماشتگانشان نخست جناب اجمل ختک را از مکتب اخراج کردند و پس از آن چون مبارزه ضد استعماری و طبقاتی شدت پیدا کرد و نقش اجمل صاحب در آن برآزنده بود، او را زندانی ساختند.

جناب اجمل ختک بار بار از جانب رژیمهای پویشی پاکستان بزدان انداخته شد که در مجموع بیشتر از یازده سال زندگی اشرا در پشت میله های زندان گذراند، وگر پس از رویداد خونین ۲۳ مارچ ۱۹۷۳ (لیاقت باغ راولپندی) که او باشان حکومت ذوالفقار علی بوتو بر گردهمایی مسالمت آمیز احزاب مخالف و در قدم اول حزب عوامی ملی حمله نموده و عده ایرا دستگیر کرد، بدستور عبدالولی خان رهبر حزب عوامی ملی (این حزب که ادامه دهنده سنتهای مبارزه ضد استعماری و ضد استبدادی بود و است توسط پیروان و خانواده پادشاه خان تشکیل گردید) به بر پښتونخوا (افغانستان) نیامد، شاید سالهای دیگر را نیز از آزادی محروم میبود.

جناب اجمل ختک در ماه جولای ۱۹۸۹ دوباره به کوز پښتونخوا مراجعت کرد وی در پایان زنده گی در گستره سیاسی و مبارزاتی نیز با مشکلاتی روبرو شد، اختلافاتش با شادروان خان عبد الولی خان تا آن جا ژرف گردید که از حزب عوامی ملی خارج گردیده و سازماندهی حزب جداگانه ی را بره انداخت. خودش درگفت و شنودی درین مورد میگوید که:

(... بین من و ولیخان اختلاف در اوج خود بود که رویداد ۱۱ سپتمبر رخ داد ... بمنظور ایجاد یگانگی میان قوم در تکاپو شدیم. بزرگان گفتند که درین تلاش ها هرگاه ولی خان پیش قدم نشود کار پیش نمیروند. منگفتم که اینطورست، فرق نمیکند. من نزد ولی خان رفتم. برایش گفتم که اسلام علیکم! او بسیار خوش شد مرا در آغوش گرفت و بدین صورت کار مشترک ملی را آغاز کردیم ...).

و اینک با دریغ و درد که شام یکشنبه هفتم فیروزی ۲۰۱۰ مردیکه سیاه چالهای انگریزی، شکنجه های قرون وسطایی و آزارهای مزدوران پنجابی نتوانسته بود کمرش را خم کند، در برابر مرگ آغوش باز کرد که در نبود او جولانگاه شعر و ادب و مبارزه از وجود یک یل نیرومند خالی گردید.

اجمل ختک از دواج نموده بود که حاصل آن دو دختر و سه پسر میباشد. باری همراه با شادروان امین افغان پور نویسنده نامدار در سال ۱۹۸۷ به دیدنش رفتم، او را همانند سالهای پیش، همان انسان با وجاهت و صمیمی و متین یافتم. با متانت و سنجیده گپ میزد و پس از هر جمله، تاثیر گپ های خود را با دیدن به چشمان شنونده ارزیابی مینمود. به سلسله بازگویی خاطرات تلخ زندان، خودش قصه میکرد، یکباری که گرفتار شد از یک شگاف به پایین پرتاب گردید که

سطح زمین از خاک نرم پودری پوشیده شده بود که گرد بالا شده ازان، راه تنفس را بند میکرد و بروی اتاق، مارها بیکه پسانتر فهمیده میشد که بی زهر هستند، برای ترساندن این طرف و آنطرف میخزیدند.

اجمل ختک کسب علم و دانش را در زندانهای شاقه ادامه داد و امتحانات صنف ۱۲ و صنف ۱۴ را غیابی و از زندان درحالیکه دستبند بدستش و زندانبان همایش میبود، گذرانده است. پسانتر ماستری خود را در زبان فارسی دری از پوهنتون پشاور بدست آورد.

جناب اجمل ختک در ولسی جرگه ی پاکستان نیز عضویت داشت. اولین بار شعرش در سال ۱۹۴۵ در مطبوعت به چاپ رسید. از جناب اجمل ختک دوازده جلد کتاب و هجده رساله بچاپ رسیده، و اثرهای چاپ نه شده نیز از ایشان باقیمانده است.

د غیرت چیغه، دافغان ننگ (نثر)، گل پرهر، دازه پاگل ووم (نثر) ز مادادی ژوند قصه (نثر) جلا وطن کی شاعری (اردو نظم) گلونه او تکلونه، کچکول، سری غنچی، دژوند خاطری (ترخه وختونه او خواژه یادونه) که هنگام اقامت در کابل نوشته شده است، از جمله ی کتاب های نامدارش هستند. با آنکه هر کدام این کتاب ها ارز شمندی ویژه ی خود را دارند ولی (د غیرت چیغه) بویژه در بین جوانان از شهرت بالایی برخوردار است.

از (د غیرت چیغه)

- جنت
- دیو ملا نه می تپوس اورکرلو
- ماوی ملا صیب جنت به څه وی؟
- از یک ملا پرسیدم که
- ملا صایب جنت چه خواهد بود؟
- هغه په گیده لاس و هل ویل یی
- تازه میوی او دشودو رودونه
- او در حالیکه بر شکمش دست میکشیدگفت
- میوه های تازه ودریا های شیر
- خواکی کتاب ته یو طالب ناست وو
- ماوی چه تا به پکی څه و وایی؟
- دران طرف یک طالب با کتاب خودنشسته بود
- گفتم تو درین باره چه میگویی؟
- د زلیخی کتاب یی بند غوندی کرو
- وی چه بنایسته حوری او شنه خالونه
- کتاب زلیخا را بست و گفت، که
- حور های قشنگ باخال های سبز
- شیخ دتسیو امبیل په لاس ولار وو
- پخپله ریره کی یی لاس و هلو
- شیخ د ر حالیکه امیل تسبیح بدست داشت
- و با ریش خود بازی میکرد
- ده پری را ودانگل نه داسی نه ده
- ینکلی غلمان او جنتی سرونه
- او بالایش نعره زد، اینطور نیست
- غلمان قشنگ و زیبا رویان جنتی
- یوخان په لویه سجده پروت پاڅیده
- ماوی چه خان کاکا ستا څه رایه ده؟
- یک خان سر از سجده برداشته، بلند شد
- من گفتم که خان کاکا نظر تو چیست؟

- خپله شمله یی سموه ویل یی
- دسرو او سپینو عنبری کو رو نه
- در حالیکه شمله ی دستار خود را درست میگرد گفت
- خانه های عنبرین از طلای سپید و سرخ
- خوا کی یو ستیری سلیده ولار وو
- ماوی مزدوره ! ته جنت پیژ نی ؟
- آنطرف تر یک آدم خسته ایستاد بود
- من گفتم ای مزدور ! تو جنت را میشناسی ؟
- دخیل تندی خوله یی وچه کرله
- وی چه مړه گیډه خواره خوبونه
- عرق پیشانی خود را خشک کرد و گفت
- نان شکم سیر و خواب آرام
- یو لیونی غوندی په لار تیریدو
- ماوی چه ای فلسفی ته څه وایی ؟
- یک آدم دیوانه مانند از راه میگذشت
- من گفتم که ای فیلسوف ! تو چه میگویی ؟
- خپل ببر سر یی گروو ویل یی
- بس دانسان د خوشحالو خوبونه
- در حالیکه سر ببر خود را می خارید گفت
- بسر رسیدن رویاهای شادی آفرین انسان
- ما دی خپل ذره ته سر ورکشته کرلو
- ده په او ترو سترگو بره کتل
- سرم را پایین کرده جانب دلم نگرستم
- او با چشمان بیحال ببالامینگریست و
- دی شین آسمان ته غریدو ویل یی ؛
- ما اوریدل تری دیوڅو لفظونه
- بر آسمان ابی میغریدو میگفت :
- که من تنها چند جمله زیرینش را شنیدم
- ویل یی ای دلا مکان خاونده
- بخیل مکان کی خیل اختیار جنت دی
- میگفت که ای مالک لامکان ها
- در خانه ی خود اختیار خود را داشتن جنت است
- گنی ددغه لیونتوب په نامه
- که نار وی نار که دار وی دار جنت دی
- در غیر آن در راه برآورده شدن همین هدف جنون آمیز
- درژ فای آتش ویا بالای دار رفتن ، جنت است

د ستر ختک اروا دی بناد او نوم یی ژوندی وی !